

НАЦІОНАЛЬНА АСОЦІАЦІЯ
АДВОКАТІВ УКРАЇНИ

ЗВІТ

КОМІТЕТУ З ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

За 2022 рік

1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО КОМІТЕТ

Комітет з цивільного права та процесу НААУ є постійно діючим колегіальним дорадчим органом, утвореним при Національній асоціації адвокатів України відповідно до розпорядження Голови НААУ, РАУ від 28 серпня 2019 року №108.

Метою створення Комітету є вдосконалення інститутів цивільного права (зокрема, речового, зобов'язального та спадкового) та розширення досвіду адвокатів шляхом проведення навчальних заходів, фахових дискусій з практичних питань судового і позасудового захисту прав та інтересів учасників цивільних правовідносин.

Основними завданнями Комітету є:

- збір та узагальнення правозастосовної практики у галузях цивільного права і процесу (дайджести судової практики, консолідовані правові позиції Верховного Суду та рішення ЄСПЛ);
- участь у розробці проектів нормативно-правових актів у сфері цивільного права, надання пропозицій щодо удосконалення національного цивільного та цивільно-процесуального законодавства;

- організація та проведення практикумів, семінарів, форумів, тренінгів та інших заходів НААУ;
- підготовка аналітичних і методичних матеріалів для адвокатів;
- взаємодія з регіональними органами адвокатського самоврядування з питань, що належать до їх компетенції.

При Комітеті діють окремі профільні секції:

- 1** Секція з речового права.
- 2** Секція із зобов'язального права.
- 3** Секція зі спадкового права (керівник – Мотилук Олексій Вільямович).
- 4** Секція з цивільного процесу.
- 5** Секція з питань захисту ділової репутації (керівник – Демченко Юрій Васильович).

2. СКЛАД РАДИ КОМІТЕТУ

Голова Комітету:

Простибоженко Олег Сергійович
o.prostybozhenko@mail.unba.org.ua

Заступник Голови Комітету:

Демченко Юрій Васильович
y.demchenko@mail.unba.org.ua

Секретар Комітету

Шкварко Валерія Іванівна

Члени Ради Комітету:

- 1 Березенська Юлія Олександрівна
- 2 Даниленко Платон Олександрович
- 3 Ляшенко Анна Вадимівна
- 4 Мотилюк Олексій Вільямович
- 5 Савицька Світлана Леонідівна
- 6 Сандулеєва Вікторія Вікторівна
- 7 Телестакова Арменуї Абриківна
- 8 Цимбал Марина Олександрівна

3. ПРОВЕДЕНІ ЗАСІДАННЯ КОМІТЕТУ ПРОТЯГОМ 2022 РОКУ

Комітетом проведено загалом 3 засідання – 27 травня, 3 та 9 червня, порядок денний засідань супроводжувався обговоренням та узагальненням плану та результатів діяльності, а також правового аналізу законопроектів у сфері діяльності Комітету.

4. ПРОВЕДЕНІ ЗА ІНІЦІАТИВОЮ КОМІТЕТУ ЗАХОДИ ПРОТЯГОМ 2022 РОКУ

Вебінар «Відшкодування вартості майна, знищеного або пошкодженого під час війни»

Дата проведення: 1 серпня.

Місце проведення: онлайн (Zoom)

Захід проведений Комітетом спільно з молодіжним комітетом НААУ – UNBA NextGen.

Спікером виступила член Ради Комітету Анна Ляшенко, а модерувала захід член Ради та регіональний представник UNBA NextGen у Дніпропетровській області [Алевтина Башкеєва](#).

На вебінарі адвокат розкрила такі питання.

1. Визначення понять «репарація», «контрибуція», «реституція», «компенсація», «сатисфакція» та їх застосування у сучасному міжнародному праві.
2. Історичний досвід розрахунку розмірів виплат державами, які програвали війни, на прикладі Першої та Другої світових війн.
3. Загальний статистичний огляд шкоди, завданої РФ починаючи з 2014 року.
4. Огляд судової практики за період 2014 – 2022 рр. у питаннях відшкодування вартості пошкодженого майна громадянам України. Постанова КМУ від 18 грудня 2013 р. №947.
5. Зміни після 24 лютого 2022 р.: постанова ВС від 18 травня 2022 р. у справі №760/17232/20-ц (провадження №61-15925св21) – справа про імунітет РФ на території України, законопроект №7198: детальний опис механізму відшкодування вартості майна.
6. Як виконувати рішення. Огляд імовірних фінансових джерел виконання рішень.

Перегляд презентації спікера:

<https://cutt.ly/QZm5xeN>

Перегляд відеозапису: <https://bit.ly/3VL1L46>

Вебінар для адвокатів Дніпропетровської області «Відшкодування вартості майна, знищеного або пошкодженого під час війни»

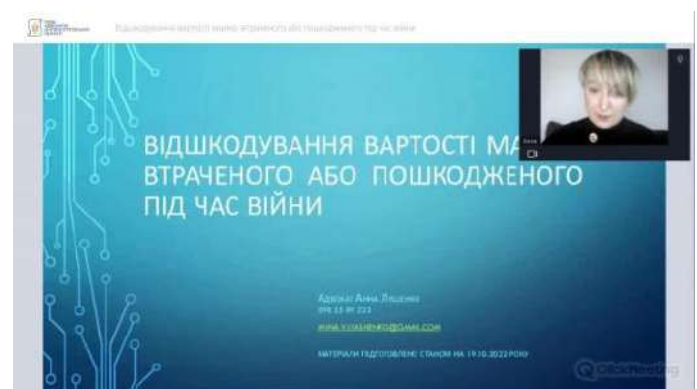
Дата проведення: 20 жовтня.

Місце проведення: онлайн (Zoom)

Захід проведений Комітетом спільно з регіональним представництвом молодіжного комітету – UNBA NextGen та Радою адвокатів регіону.

Спікером виступила член Ради Комітету Анна Ляшенко, а модерувала захід регіональний представник NextGen у Дніпропетровській області Алевтина Башкеева.

Була представлена актуалізована інформація на цю тему станом на 20 жовтня. Презентацію спікера можна подивитися за посиланням <https://bit.ly/3Cq0l8b>

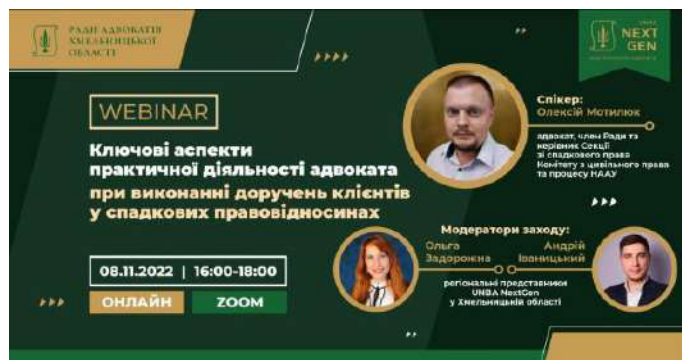

5. ЗАХОДИ (КРУГЛІ СТОЛИ, КОНФЕРЕНЦІЇ, ФОРУМИ ТОЩО), УЧАСТЬ У ЯКИХ ВЗЯЛИ ЧЛЕНИ КОМІТЕТУ

8 листопада член Ради та керівник Секції зі спадкового права Комітету **Олексій Мотилюк** виступив спікером на вебінарі «Ключові аспекти практичної діяльності адвоката при виконанні доручень клієнтів у спадкових правовідносинах».

Захід організований регіональним представництвом молодіжного комітету НААУ – UNBA NextGen у Хмельницькій області спільно з Радою адвокатів регіону.

Модераторували захід **Ольга Задорожна** та **Андрій Іваницький** – регіональні представники UNBA NextGen у Хмельницькій області.

6. ВИПУЩЕНІ МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ПРОТЯГОМ 2022 РОКУ

Секція спадкового права Комітету та Комітет з сімейного права НААУ підготували методичні рекомендації для адвокатів «**Спадкові спори у разі смерті одного з подружжя: як захистити інтереси клієнта?**»

[У посібнику відображено питання:](#)

- надання першої консультації адвокатом у цій категорії справ;
- спадкування частки померлого подружжя іншими спадкоємцями;
- специфіка спільного заповіту подружжя;
- укладання та виконання спадкового договору;
- практична реалізація спадкування корпоративних прав;
- робота адвоката з нотаріусом.

Особливу увагу приділено питанню медіації в аспекті мирного врегулювання спадкових спорів у разі смерті одного з подружжя.

Посібник підготовлений колективом авторів, які практикують у справах щодо вирішення спадкових спорів, як-от: з питань укладання договорів, мирного врегулювання, оподаткування тощо.

Переглянути методичні рекомендації можна за посиланням <https://bit.ly/3X3m3aa>

7. НАУКОВІ ПУБЛІКАЦІЇ (СТАТТІ, КОМЕНТАРІ, РЕКОМЕНДАЦІЇ ТОЩО), ОПУБЛІКОВАНІ НА САЙТІ ВША, ЗМІ

1. [Боржник позбувся майна належним чином: висновок КЦС/ВС](#) (член Ради Валерія Шкварко).
2. [Успіх у справі залежить від правильного визначення кола осіб](#), публікація у Віснику НААУ, ст. 41 (член Ради Валерія Шкварко).

8. ЗАХОДИ, ПРОВЕДЕНІ НА БАЗІ ВИЩОЇ ШКОЛИ АДВОКАТУРИ НААУ

За напрямом підвищення кваліфікації адвокатів Комітетом спільно з Вищою школою адвокатури НААУ було організовано низку заходів.

1. 12 квітня та 10 травня проведено вебінар на тему «Сімейні форми влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, в умовах воєнного стану: як прийняти дитину в свою сім'ю?», лектор – Світлана Савицька.

2. 13 травня проведено вебінар на тему '[«Спадкові правовідносини в умовах воєнного стану. Пов'язані аспекти практичної діяльності адвоката»](#), лектор – Олексій Мотилюк.

3. 1 липня проведено вебінар на тему '[«Спадкування у воєнний час: відповіді на поширені питання»](#), лектор – Олексій Мотилюк.

4. 22 вересня проведено вебінар на тему «Адвокат з розлучень. Все в спорах крутиться навколо Дітей», лектор – Світлана Савицька.

5. 30 вересня проведено вебінар на тему «Спадкові правовідносини в умовах воєнного стану. Пов'язані аспекти практичної діяльності адвоката», лектор – Олексій Мотилюк.

6. 27 жовтня проведено вебінар на тему «Адвокат з розлучень. Чому від ПАЕ не сховаєшся?», лектор – Світлана Савицька.

7. 16 листопада проведено вебінар на тему «Адвокат з розлучень. Арсенал адвоката при поділі майна», лектор – Олег Простибоженко.

8. 23 листопада проведено вебінар на тему «Адвокат з розлучень. Все в спорах крутиться навколо Дітей», лектор – Світлана Савицька.

9. 28 грудня проведено вебінар на тему «Адвокат з розлучень. Чому від ПАЕ не сховаєшся?», лектор – Світлана Савицька.

10. 7 грудня проведено вебінар на тему '[«Спадкування з іноземним елементом. Ключові аспекти практичної діяльності адвоката»](#), лектор – Олексій Мотилюк.

11. 16 грудня проведено вебінар на тему «Супровід адвокатом клієнта в нотаріальному процесі при реалізації спадкових прав», лектор – Олексій Мотилюк.

9. ВИПУЩЕНІ ДАЙДЖЕСТИ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ

Комітет підготував Дайджест судової практики у сфері цивільного права та процесу за I півріччя 2022 року. У дайджесті представлені позиції Конституційного Суду України та практика Верховного Суду у сферах:

- зобов'язального права (відповідальність за порушення грошового зобов'язання; визнання недійсними окремих положень договору про надання банківських послуг, визнання договору удаваним, ліцензійний договір тощо);
- речового права (зняття арешту з майна боржника);
- спадкового права (визнання права власності у порядку спадкування, спадкування страхових виплат);
- житлового права (щодо дискримінації у реалізації права на житло);

- цивільного процесу (право оскаржити в суді рішення третейського суду, поновлення строку на апеляційне оскарження, розгляд апеляційної скарги у письмовому провадженні тощо).

Детальніше з напрацюваннями Комітету можна ознайомитися за [ПОСИЛАННЯМ](#).

10. РОБОТА ЧЛЕНІВ КОМІТЕТУ У СФЕРІ ЗАКОНОТВОРЧОСТІ

Комітет здійснив правовий аналіз проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення судового контролю за виконанням судових рішень у господарському і цивільному судочинстві» (реєстр. №7042 від 11 лютого 2022 року).

Проектом Закону пропонується доповнити Господарський процесуальний кодекс України та Цивільний процесуальний кодекс України положеннями, які наділяють суд повноваженнями зобов'язувати боржника подати до суду звіт про виконання судового рішення.

За результатами здійсненого правового аналізу НААУ підтримує основну ідею законопроекту (у частині внесення змін до ЦПК)

та Законопроект у цілому, за умови врахування висловлених пропозицій і зауважень. Без такого врахування прийняття законопроекту загрожує плутаниною і нерозумінням порядку звернення та остаточного здійснення контролю за виконанням судових рішень.

Більш детально з пропозиціями та зауваженнями можна ознайомитися [за ПОСИЛАННЯМ](#).

Комітети НААУ з господарського права та процесу, з цивільного права та процесу і адміністративного права та процесу підготували зауваження та пропозиції до проектів законів України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обов'язкової реєстрації та використання офіційних електронних адрес в ЄСІТС представниками правничих професій, юридичними особами та фізичними особами - підприємцями» (реєстр. №7574 від 21.07.2022) та «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обов'язкової реєстрації та використання офіційних електронних адрес в ЄСІТС представниками правничих професій, юридичними особами та щодо особливостей судового провадження в умовах воєнного чи надзвичайного стану» (реєстр. №7574-1 від 04.08.2022).

Серед іншого, у НААУ дійшли думки, що обов'язок подавати процесуальні та інші документи у справі з використанням ЄСІТС має стосуватися лише заяв по суті справи (позовна заява, відзив, відповідь на відзив, заперечення на відповідь, пояснення третіх осіб), клопотань про приєднання доказів та інших документів.

Крім того, недоцільно вносити зміни, які стосуються судочинства, під час воєнного стану та загалом щодо:

- введення письмового провадження, яке не узгоджується ні з чинним ЦПК України, ні з ГПК України, оскільки таке провадження у вказаних кодексах України відсутнє;
- права суду з власної ініціативи прийняти рішення про розгляд справи без виклику учасників справи за наявними у справі матеріалами;
- накладення штрафу на особу у разі, якщо вона подає документи у паперовій формі і надалі не надсилає їх до суду через ЄСІТС протягом одного дня;
- виключення статей процесуальних кодексів щодо обов'язку суду надсилати копію судового рішення у паперовій формі тощо.

Вважається за необхідне також передбачити саме обов'язок суду проводити засідання у режимі відеоконференції, якщо від учасника надійшло відповідне клопотання.

Зважаючи на викладене, НААУ вважає, що законопроекти мають право на існування лише за умови врахування висловлених пропозицій.

З детальними пропозиціями та зауваженнями можна ознайомитися за посиланням <https://cutt.ly/UVaZGBV>

У жовтні НААУ направила до Верховної Ради України зауваження та пропозиції до проекту Закону України №8083 від 28.09.2022 [«Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо вирішення проблеми надмірної тривалості цивільного, господарського та адміністративного провадження»](#).

Відповідний правовий аналіз документа здійснили комітети НААУ з цивільного права та процесу, з господарського права та процесу і адміністративного права та процесу.

Метою законопроекту є вирішення проблеми надмірної тривалості цивільного, господарського та адміністративного провадження шляхом:

- вдосконалення інституту розгляду справ у порядку спрощеного позовного провадження;
- надання позивачу права подати заяву про повернення сплаченого судового збору з державного бюджету у разі порушення суддею встановлених строків розгляду справ;
- встановлення скороченого строку розгляду дисциплінарної справи стосовно безпідставного затягування або невжиття суддею заходів щодо розгляду заяви, скарги чи справи протягом строку, встановленого законом.

У позиції НААУ зазначається, що для реалізації запропонованих у проекті Закону змін у процесуальних кодексах мають бути прописані чіткі об'єктивні критерії затягування розгляду справи, що допускаються безпосередньо судом і не є наслідком дій/бездіяльності (у тому числі зловживання процесуальними правами) учасників справи або викликані дією/наслідками інших об'єктивних обставин.

Також НААУ вважає доцільними запропоновані зміни щодо можливості продовження строків спрощеного провадження до тридцяти днів за ініціативою сторони або самостійно судом.

Крім того, у НААУ дійшли думки, що підхід, за якого апеляційний перегляд справ здійснюється за замовчуванням без повідомлення учасників справи, суперечить праву на справедливий суд, складовою якого є право на відповідь (представлення своєї позиції в суді як усно, так і письмово).

Тому доцільно урахувати пропозицію щодо можливості вказати в апеляційній скарзі повідомлення особи про розгляд справи у судовому засіданні за її відсутності.

З детальними зауваженнями та пропозиціями можна ознайомитися за [ПОСИЛАННЯМ](#).

11. ЗДІЙСНЕННЯ ІНШОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, СПРЯМОВАНОЇ НА РОЗВИТОК ІНСТИТУТУ АДВОКАТУРИ В УКРАЇНІ

7 жовтня розпорядженням Голови НААУ, РАУ №139 створено **робочу групу для напрацювання рекомендацій з визначення часу ознайомлення адвоката з матеріалами судової справи.**

Метою створення є необхідність затвердження методичних рекомендації щодо необхідного часу на ознайомлення адвоката з матеріалами справи, які мають включати також їх вивчення та аналіз.

До складу робочої групи увійшов Голова Комітету **Олег Простибоженко**.

11. ЗДІЙСНЕННЯ ІНШОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, СПРЯМОВАНОЇ НА РОЗВИТОК ІНСТИТУТУ АДВОКАТУРИ В УКРАЇНІ

Відповіді членів Комітету на запитання адвокатів у межах рубрики Вищої школи адвокатури НААА #Відповідінапитання

Відповідає Олексій Мотилюк:

• З якими викликами в умовах воєнного стану зіштовхуються адвокати при виконанні доручень клієнтів у спадкових правовідносинах? (28.06.2022)

Відповідає Вікторія Сандулєєва:

• Помер чоловік клієнтки, військовослужбовець, вона подала заяву до нотаріуса про прийняття спадщини, і виявилось що справа уже відкрита, заяву подала людина, яка називається сином померлого, насправді він не є кровним сином, а померлий був записаний батьком коли цій особі було тільки 3 роки, ще у часи СРСР, в подальшому ніколи не спілкувались, відносин не підтримували. Які є способи усунення такої особи від спадкування? (25.10.2022)

Відповідає Марина Цимбал:

• Складений заповіт на дружину щодо земельної ділянки, на якій знаходиться будинок, який не входить в заповіт. Спадкоємців троє два сини та дружина. Нотаріус відмовила у реєстрації прав спадкоємців. Дружина подала позов щодо спадкування земельної ділянки, сини залучені як треті особи. Домовитись сторони не можуть, сини претендують на будинок і на земельну ділянку відповідно. Прошу Вашої допомоги на що звернути увагу при розгляді даної справи. Можливо є варіанти оскарження заповіту через його неможливість виконати. (05.10.2022)

